

W kierunku gospodarki elektronicznej
– wyzwania, narzędzia, dobre praktyki

Tom 2.
Publikacje elektroniczne
w nauce i praktyce

Redaktor naukowy
Bogumiła M. Powichrowska

Recenzent

Prof. dr hab. Aleksander Maksimczuk

Redaktor

Janina Demianowicz

Skład

Joanna Ziółkowska

Copyright © by

Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok 2014

ISBN 978-83-61247-62-3

Wersja pierwotna publikacji jest wersją elektroniczną.

Publikacja została przygotowana w ramach projektu „Organizacja i wdrożenie ogólnopolskiego elektronicznego systemu komercjalizacji recenzowanych prac naukowych przy Wyższej Szkole Ekonomicznej w Białymstoku” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, lata 2007-2013, Poddziałanie 2.3.2. Projekty w zakresie rozwoju zasobów informacyjnych nauki w postaci cyfrowej.

Publikacja rozpowszechniania bezpłatnie.

Spis treści

Wstęp	5
-------------	---

Wybrane problemy prawno-metodyczne

Karol Pachnik Prawne aspekty ochrony publikacji elektronicznych	10
Aleksander Babiński Ochrona praw autorskich a dozwolony użytek bibliotek	21
Marcin Szewczyk Pragmatyczna nielogika odesłań i przywołań bibliograficznych w e-publikacjach	34

Wyzwania współczesnego rynku wydawniczego

Bogumiła M. Powichrowska Przyszłość polskich ekonomicznych czasopism naukowych	52
Maciej Kuboń, Krzysztof Kapela, Sławomir Kocira, Anna Kocira, Dariusz Kwaśniewski, Mariusz Łapka, Urszula Malaga-Toboła Polityka wydawnicza czasopism Komitetu Techniki Rolniczej Polskiej Akademii Nauk oraz działalność wydawnicza czasopisma „Inżynieria Rolnicza”	63
Aleksandra Brzozowska Proces cyfryzacji czasopism naukowych Uniwersytetu Łódzkiego	82
Jarosław Kinal, Zbigniew Rykiel Tworzenie i zarządzanie redakcją niskobudżetowego międzynarodowego czasopisma naukowego. Studium przypadku czasopisma „Przestrzeń Społeczna (Social Space)”	93
Agnieszka Bajor „Nowa Biblioteka. Zeszyty Monograficzne Koła Naukowego Bibliotekoznawców Uniwersytetu Śląskiego” (2010-2014)	102

Rola bibliotek cyfrowych w budowaniu wiedzy

Agnieszka Gałęcka-Golec, Iwona Sztabkowska Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – zielona droga otwartego dostępu	120
---	-----

Agata Figas, Katarzyna Winnicka, Renata Zagożdżon E-booki i e-czytniki w Bibliotece Uczelni Techniczno-Handlowej im. H. Chodkowskiej	136
Paweł Kowalski iSybislaw – informatyczny system bibliografii slawistycznej jako kontynuacja tradycyjnej slawistycznej bibliografii językoznawczej	147
Monika Mężyńska Juliusz Słowacki, Biblioteka Polska i wiele innych zagadnień, czyli digitalizacja parlamentariów polskich	153
 Przykłady wykorzystania publikacji elektronicznych w praktyce gospodarczej	
Mirosława Cywoniuk, Izabela Grześ Dr Google – dobry czy zły doradca?	164
Bernard Fryškowski Wykorzystanie publikacji elektronicznych na potrzeby badań i diagnostyki samochodowych układów zapłonowych	172
Iwanna Bakushewicz, Jarosław Bakushewicz, A. Goszczyński Лабораторія інновацій, як віртуальна платформа для розвитку партнерства освіти, науки і бізнесу: досвід реалізації проекту Tempus Innolab	196
Anna Kowalczyk <i>Public Relations</i> a publikacje elektroniczne	207
Żaneta Nejman Internetowe publikacje systemów motywacyjnych podstawą sprawnego zarządzania	213
Henryk Wojtaszek Zarządzanie motywacją dla rozwoju elektronicznych kanałów publikacyjnych w bankowości	221
 Bibliografia	 228
Spis tabel	240
Spis rysunków	241
Noty o autorach	244

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – zielona droga otwartego dostępu

Open access to termin, który na początku XXI wieku połączył działania społeczne na rzecz otwartego dostępu (OD) do recenzowanych publikacji naukowych¹. Ustalenia i definicje związane z otwartym dostępem po raz pierwszy pojawiły się w trzech publicznych deklaracjach tak zwanych BBB: Deklaracji Budapesztańskiej (*Budapest Open Access Initiative* z 2002 roku), Deklaracji z Bethesda (*Bethesda Statement on Open Access Publishing* z 2003 roku) oraz Deklaracji Berlińskiej (*Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities* z 2003 roku)². Do dziś stanowią one podstawę dla opracowań i działań upowszechniających wyniki badań naukowych w każdej dyscyplinie naukowej, w każdym kraju.

Idea otwierania publikacji naukowych nie tylko określa sposób dostępu i możliwości wykorzystania utworu przez użytkownika, ale również wyznacza drogi jego realizacji. We współczesnym świecie nauki znaczną część wyników badań naukowych prezentuje się w repozytoriach (zielona droga) oraz otwartych czasopismach (złota droga). Są to dwie, komplementarne strategie realizacji OD, które zapewniają szybki dostęp do wiedzy oraz wspomagają upowszechnienie dorobku pracowników naukowych, niezależnie od zmieniających się warunków prawnych i ekonomicznych³.

Repozytoria, ze względu na czas i koszty wdrożenia, stały się jednym z najczęściej wybieranych kierunków otwierania publikacji naukowych na świecie, w tym

¹ *Budapeszteńska inicjatywa otwartego dostępu do wiedzy po dziesięciu latach: ustawienie domyślne – otwartość*, www.budapestopenaccessinitiative.org [08-09.2014].

² P. Sauber, *Otwarty dostęp*, Warszawa 2014, s. 18.

³ *Budapeszteńska inicjatywa...*, op. cit.

także w Polsce. Sprzyja temu dynamiczny rozwój e-infrastruktury w ostatnich latach oraz wiele inicjatyw pozarządowych.

Większość funkcjonujących w Polsce repozytoriów to repozytoria instytucjonalne, definiowane, jako „kolekcje cyfrowe gromadzące i przechowujące dorobek intelektualny społeczności naukowej jednego lub wielu uniwersytetów. Zasób repozytoriów jest określony przez instytucję, treść ma charakter naukowy, kumulacyjny i permanentny, dostępna jest w trybie *open access* (OA) oraz cechuje ją uniwersalność wyszukiwawcza”⁴. Posiadanie takiego repozytorium niesie wiele korzyści zarówno dla samej instytucji, jak i jej środowiska naukowego. Upowszechnianie wyników pracy naukowej pracowników uczelni zwiększa rozpoznawalność i podnosi prestiż uczelni oraz daje jej pracownikom możliwość dotarcia z wynikami swojej pracy naukowej do szerokiego grona czytelników na całym świecie. Sprzyja to nawiązywaniu międzynarodowej współpracy z innymi naukowcami. Repozytorium tego rodzaju jest też źródłem informacji uzupełniającym, inne formy komunikacji naukowej, w tym także tradycyjne, takie jak czasopisma⁵.

Początki Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku

Inicjatywa stworzenia repozytorium instytucjonalnego na Uniwersytecie w Białymstoku (UwB) pojawiła się w 2012 roku, kiedy pomysł utworzenia elektronicznego archiwum, został przedstawiony na spotkaniu Senatu przez dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku (BU), a następnie, drogą elektroniczną wszystkim pracownikom naukowym Uniwersytetu w Białymstoku. Równoległe na stronie internetowej Biblioteki Uniwersyteckiej została zamieszczona prezentacja na ten temat.

Realizacja projektu rozpoczęła się w 2013 roku. Powołany został wówczas niewielki zespół koordynujący. Bazując na doświadczeniach innych repozytoriów, do opieki merytorycznej nad repozytorium zostały wyznaczone dwie redaktorki, będące pracownikami Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Uniwersyteckiej. Przygotowaniem technicznym i opieką administracyjną zajął się informatyk biblioteki. Do zadań zespołu należało w pierwszej kolejności przygotowanie wstępnej wersji projektu oraz podstawowej wersji witryny, dostosowanej do potrzeb użytkownika pośredniego (deponenta), jak i końcowego (czytelnika). W tym czasie

⁴ M. Rychlik, E. Karawasińska, *Repozytorium instytucjonalne jako czynnik wspomagający rozwój nauki w środowisku akademickim*, www.repozytorium.amu.edu.pl [08-09-2014].

⁵ *Przewodnik po otwartej nauce*, www.ceon.pl [08-09-2014], s. 69.

szczególny nacisk został położony na opracowanie prawnych aspektów funkcjonowania repozytorium. Na tej podstawie został sporządzony regulamin Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku (RUB) oraz zarządzenie o utworzeniu repozytorium⁶, a także zarządzenia, które regulowały kwestie zamieszczania w RUB rozpraw doktorskich⁷ i wybranych prac dyplomowych⁸. Opierając się na tych ustaleniach, opracowano i zamieszczono na stronie repozytorium szczegółową politykę funkcjonowania RUB – zasady gromadzenia, deponowania, udostępniania oraz politykę bezpieczeństwa danych.

Od 1 października 2013 roku rozpoczął się trzymiesięczny test repozytorium. W tym czasie deponowanie oraz udostępnianie dokumentów odbywało się wyłącznie w wewnętrznej sieci uniwersyteckiej poprzez ezProxy. Był to niezbędny etap, pozwalający na wykluczenie ewentualnych nieprawidłowości. W tym okresie prace skupiały się przede wszystkim na akcji informacyjno-promocyjnej. Od października do grudnia 2013 – w fazie testowania RUB – zostały zdeponowane 152 obiekty cyfrowe, w tym 137 artykułów z następujących czasopism: „Białostockie Studia Literaturoznawcze”, „Elpis: czasopismo teologiczne Katedry Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku”, „Linguodidactica” oraz „Pogranicze Studia Społeczne”.

Równoległe został przygotowany i złożony wniosek o dofinansowanie repozytorium ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie działalności upowszechniającej naukę na realizację zadania „Poszerzenie zasobów naukowych Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku poprzez rozwój repozytorium instytucjonalnego Uniwersytetu w Białymstoku”. Decyzja o przyznaniu dofinansowania wpłynęła w lutym 2014 roku. Pozyskane środki zostały przeznaczone na sfinansowanie kupna serwera, który jest przewidziany na 10 lat funkcjonowania repozytorium oraz zakup numerów DOI – identyfikatorów dokumentów elektronicznych.

⁶ Zarządzenie nr 16 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie utworzenia Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, www.repozytorium.uwb.edu.pl [10-09-2014].

⁷ Zarządzenie nr 17 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie gromadzenia, przechowywania i udostępniania wersji elektronicznej rozpraw doktorskich dopuszczonych do publicznej obrony na Uniwersytecie w Białymstoku, www.repozytorium.uwb.edu.pl [10-09-2014].

⁸ Zarządzenie nr 18 Rektora Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 16 maja 2013 r. w sprawie elektronicznego archiwizowania prac dyplomowych, www.repozytorium.uwb.edu.pl [10-09-2014].

Działaniem kończącym fazę testową, było przeprowadzenie badań ankietowych wśród pracowników i doktorantów Uniwersytetu w Białymstoku. Miały one na celu poznanie ich opinii oraz wiedzy na tematy związane z otwartym dostępem, doświadczeniami z udostępniania swoich prac w Internecie oraz wersją testową repozytorium. Badanie zostało zaprojektowane w postaci ankiety internetowej uzupełnianej samodzielnie przez respondentów, za pomocą bezpłatnego systemu Ankiety interaktywnie.com. Wybór ankiety elektronicznej, jako metody badania, pozwolił na pełną anonimowość, szczerze i przemyślane odpowiedzi oraz dotarcie w krótkim czasie do jak największej liczby respondentów. Forma ankiety internetowej pozwoliła wyeliminować koszty. Ponadto, system posiadał przejrzysty i prosty w obsłudze interfejs, możliwości tworzenia różnego rodzaju pytań oraz szerokiej analizy otrzymanych wyników. W badaniu wzięło udział 17, 86% wszystkich osób, do których wysłano prośbę o wypełnienie kwestionariusza. Otrzymane wyniki były pomocne w określeniu konkretnych potrzeb i problemów przyszłych depozytariuszy oraz pozwoliły wskazać kierunek dalszych działań.

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku w pełnej wersji zostało udostępnione 1 stycznia 2014 roku, a uroczyste otwarcie RUB miało miejsce 11 kwietnia 2014 roku. Otwarcia oficjalnie dokonała Prorektor do spraw Nauki i Współpracy z Zagranicą UwB prof. Beata Godlewska-Żyłkiewicz, towarzyszył temu wykład pana Jakuba Szprota, pracownika Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) w Warszawie, na temat otwartych repozytoriów oraz prezentacja przygotowana przez redaktorki Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku.

Wybór oprogramowania

Jednym z pierwszych kroków, który został podjęty jeszcze w fazie projektowej, był wybór oprogramowania. Na rynku dostępne są dwie grupy oprogramowań do tworzenia repozytorium: komercyjne (na przykład *DigiTool*) oraz darmowe (typu *open source*), takie jak *EPrints*, *Dspace*, *Bepress*, *Fedora*, *OPUS*⁹. Większość repozytoriów oraz czasopism *open access* jest oparta na oprogramowaniu typu *open source*. Podjęto decyzję o wyborze oprogramowania *Dspace*, które jest najczęściej wybieranym oprogramowaniem przez światowe repozytoria. Obecnie

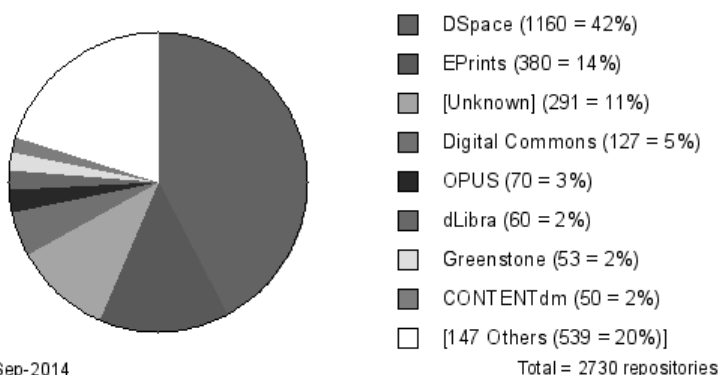
⁹ E. Karwasińska, M. Rychlik, *W kierunku uczelnianego repozytorium cyfrowego*, www.repozytorium.amu.edu.pl [08-09-2014].

42,5% repozytoriów indeksowanych w bazie OpenDOAR wykorzystuje wolne oprogramowanie DSpace¹⁰.

Rysunek 3.1.

Rodzaje oprogramowania stosowane przez repozytoria według OpenDOAR

Usage of Open Access Repository Software
Worldwide

OpenDOAR 09-Sep-2014

Źródło: www.opendoar.org [20-08-2014].

Z danych zebranych przez ICM w publikacji *Otwarta nauka w Polsce 2014: Diagnoza* wynika, że w Polsce oprogramowanie DSpace również cieszy się największą popularnością. Spośród 22 polskich repozytoriów, które zostały scharakteryzowane w raporcie ICM, na wybór oprogramowania DSpace zdecydowało się 9 repozytoriów¹¹. DSpace rozwija się dzięki instytucjonalnemu i finansowemu wsparciu instytucji akademickich i non-profit. W przypadku tego oprogramowania, organizacją wspierającą rozwój platformy jest DSpace Foundation założona w 2007 roku przez Hewlett-Packard oraz Massachusetts Institute of Technology. Wykorzystanie wolnego oprogramowania pozwoliło na ograniczenie kosztów utrzymania repozytorium, a jednocześnie umożliwiło przystosowanie serwisu do indywidualnych oczekiwań¹². Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że DSpace jest kompatybilny z międzynarodowymi standardami, jakim jest protokół Open

¹⁰ www.opendoar.org [08-09-2014].

¹¹ *Otwarta nauka w Polsce 2014. Diagnoza*, J. Szprot (red.), www.pon.edu.pl [08-09-2014], s. 37.

¹² *Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady*, www.depot.ceon.pl [08-09-2014], s. 162.

Archives Initiative-Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH), stosujący standard opisu Dublin Core. Pozwala to na sprawne przeszukiwanie i wykorzystywanie repozytoriów oraz wymianę metadanych z innymi serwisami.

Platforma i struktura Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku

Oprogramowanie DSpace zostało przetłumaczone, wzbogacone o elementy graficzne i dostosowane do potrzeb Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku. Poprzez zastosowanie kolorystyki zgodnej ze stroną uczelni oraz umieszczenie godła UwB platforma identyfikuje się wizualnie ze stroną uniwersytetu. Nowym elementem jest logo z wkomponowanym skrótem stworzonym od nazwy repozytorium (rysunek 3.2). Menu znajdujące się z lewej strony podzielone jest na trzy części: wyszukiwawczą, związaną z rejestracją i logowaniem oraz część informacyjną. Menu po lewej stronie jest w zasadzie stałe i nie ulega zmianom. Zmienia się natomiast prawa strona, tu użytkownicy znajdują przydatne linki, jak na przykład przejście do serwisu Sherpa ROMEO, gdzie można sprawdzić politykę zagranicznych wydawców, czy link do katalogu repozytoriów OpenDOAR. Znajdują się tu również książki dotyczące tematyki *open access*, dostępne w formacie PDF.

Rysunek 3.2.

Logo Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku

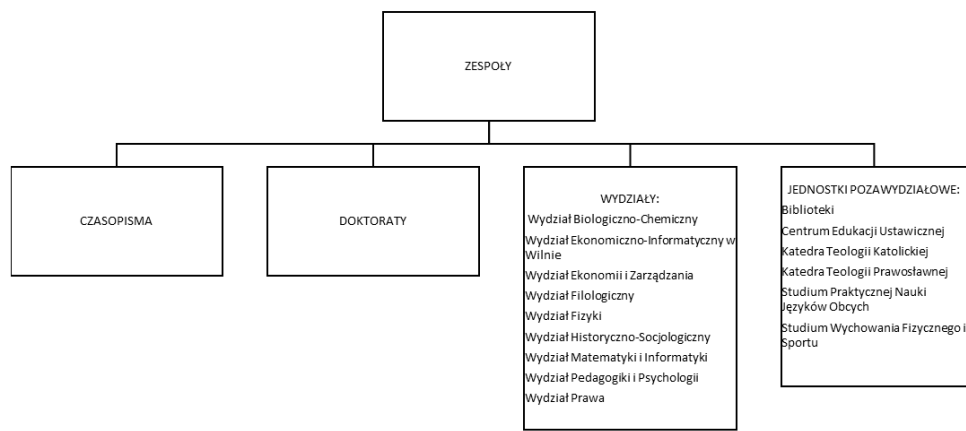
Źródło: opracowanie własne.

Repozytorium ma budowę hierarchiczną, odzwierciedlającą strukturę uczelni. Struktura jest złożona z 17 zespołów, tworzą je wydziały (9 zespołów), jednostki

pozawydziałowe¹³ (6 zespołów) oraz dodatkowo zostały stworzone zespoły: Czasopisma Naukowe oraz Doktoraty (rysunek 3.3). W dalszych działaniach rozwoju repozytorium planowane jest utworzenie nowego zespołu Wydawnictwa Uniwersytetu w Białymstoku.

Rysunek 3.3.

Zespoły w strukturze organizacyjnej Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku

Źródło: opracowanie własne.

Dokumenty zostały podzielone na kolekcje, które przyporządkowano poszczególnym zespołom. Do kolekcji mogą być przydzielone dokumenty już opublikowane, które przeszły proces recenzji (*postprinty*) lub dokumenty jeszcze nieopublikowane, przed procesem recenzji (*preprinty*). Wydziałom i jednostkom pozawydziałowym zostały podporządkowane następujące kolekcje:

- Artykuły naukowe.
- Książki/Rozdziały.
- Prace dyplomowe.
- Prace doktorskie.
- Materiały konferencyjne.
- Materiały dydaktyczne.
- Sprawozdania/Raporty.
- Varia.

¹³ Biblioteki, Centrum Edukacji Ustawicznej, Katedra Teologii Katolickiej, Katedra Teologii Prawosławnej, Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Studium Wychowania Fizycznego i Sportu.

Ustalając kolekcje kierowano się zestawieniem dostępnym na stronie OpenDOAR, które przedstawia, jakie dokumenty są gromadzone najczęściej w repozytoriach na świecie, strukturą istniejących w Polsce repozytoriów instytucjonalnych oraz analizą bibliograficznej bazy publikacji pracowników naukowych Uniwersytetu w Białymstoku. Układ kolekcji nie jest ostateczny i może ulec rozszerzeniu.

Bardzo istotny element w strukturze RUB zajmuje Zespół Czasopisma Naukowe. Obecnie jest to największy zespół Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku. Został podzielony na podzespoły odpowiadające poszczególnym tytułom czasopism. W repozytorium znajdzie się 21 tytułów, których redaktorzy wyrazili zgodę na umieszczenie ich zawartości w repozytorium uczelnianym lub posiadających otwarte licencje Creative Commons (tabela 3.1).

Tabela 3.1.

Lista tytułów czasopism wraz z liczbą zdeponowanych artykułów

Tytuł czasopisma	Liczba artykułów w RUB (stan na 12 września 2014 roku)
Białorutenistyka Białostocka	38
Białostockie Archiwum Językowe	87
Białostockie Studia Literaturoznawcze	40
Białostockie Studia Prawnicze	0
Białostockie Teki Historyczne	66
Creativity: Theories – Research – Applications	12
Crossroads. A Journal of English Studies	22
Elpis: czasopismo teologiczne Katedry Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku	59
Formalized Mathematics	0
Idea. Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych	130
Linguodidactica	38
Miscellanea Historico-Iuridica	147
Optimum. Studia Ekonomiczne	46
Parezja. Czasopismo Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN	0
Pogranicze. Studia Społeczne	98
Polityka & Bezpieczeństwo	0
Rocznik Teologii Katolickiej	188
Studia Iuridica Agraria	0
Studia Podlaskie	74
Studia Wschodniosłowiańskie	66
Studies in Logic. Grammar and Rhetoric	0

Źródło: opracowanie własne.

Przy każdym tytule czasopisma umieszczony został krótki opis, dane kontaktowe do redakcji oraz logo. Kolekcje w podzespołach stanowią poszczególne numery czasopism. Każdy numer czasopisma jest opatrzony interaktywnym spisem treści, dzięki czemu użytkownicy mają bezpośredni dostęp do poszczególnych artykułów. Obecnie zdeponowano już 1111 artykułów z czasopism akademickich. Zawartość czasopism jest deponowana przez Redakcję RUB, z wyjątkiem czasopism „Optimum. Studia Ekonomiczne” oraz „Creativity: Theories – Research – Applications”, które są deponowane przez sekretarzy redakcji.

W skład zespołu Doktoraty wchodzi 2 kolekcje: Prace doktorskie z dostępem z komputerów BU oraz Prace doktorskie, do których jest otwarty dostęp. Tryb dostępu określają autorzy prac, podpisując oświadczenie. Obecnie w repozytorium znajduje się 37 rozpraw doktorskich, które od października 2013 roku zostały obronione na Uniwersytecie w Białymstoku, 21 spośród nich to doktoraty w dostępie ograniczonym. Można z nich skorzystać z komputerów w Bibliotece Uniwersyteckiej. Prace doktorskie udostępniane w otwartym dostępie są widoczne na platformie DART-Europe E-Theses Portal, na której są zarejestrowane dysertacje w otwartym dostępie z całej Europy.

Identyfikatory URI oraz DOI

Unikalne identyfikatory przypisane na stałe do poszczególnych obiektów cyfrowych stanowią warunek efektywnego ich wyszukiwania w repozytorium. Repozytoria najczęściej wykorzystują identyfikatory URI (*Uniform Resource Identifier*), które są standardem internetowym. Dzięki wykorzystaniu takich identyfikatorów dokument nie ginie w sieci, co często ma miejsce, gdy praca jest umieszczona na stronie domowej naukowca¹⁴. Kolejnym cyfrowym identyfikatorem dokumentu elektronicznego jest DOI (*Digital Object Identifier*), (rysunek 3.4) w dosłownym tłumaczeniu „identyfikator obiektów cyfrowych służący do stałej identyfikacji i wymiany obiektów własności intelektualnej w środowisku cyfrowym (sieciach). DOI służy do identyfikacji dokumentów elektronicznych w podobny sposób jak ISSN do czasopism, a ISBN do książek”¹⁵.

¹⁴ M. Rychlik, *Co repozytorium instytucjonalne oferuje swojej społeczności akademickiej? – na przykładzie repozytorium AMUR oraz repozytoriów na świecie*, www.repozytorium.amu.edu.pl [08-09-2014].

¹⁵ A. Łozowska, *Technologie informacyjne: między DOI a Open Access*, www.library.put.poznan.pl [08-09-2014].

Wykorzystanie DOI jest szczególnie istotne dla czasopism naukowych, ponieważ jest to narzędzie stosowane przez cenione i prestiżowe wydawnictwa naukowe. Ponadto, DOI jest wykorzystywane przez różne oprogramowania pomocne w procesie pisania publikacji naukowych (przykładowo przez menadżery bibliografii)¹⁶.

Wszystkie dokumenty zdeponowane w RUB, których jest obecnie 1366, posiadają indywidualne identyfikatory URI. Natomiast artykuły z czasopism akademickich mają dodatkowo nadane numery DOI.

Jedną z kluczowych decyzji był wybór firmy oferującej numery DOI. Rozważana była oferta agencji mEDRA (*Multilingual European DOI Registration Agency*) oraz CrossRef. Ostatecznie zdecydowano się na ofertę drugiej z wymienionych firm i w marcu 2014 roku została podpisana umowa. Obecnie rejestrowane są numery DOI dla wszystkich artykułów z czasopism akademickich zdeponowanych w Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku.

Rysunek 3.4.

Identyfikatory URI oraz DOI w Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku

REPOZYTORIUM UNIwersYTETU W BIAŁYMSTOKU

Proszę używać tego identyfikatora do cytowań lub wstaw link do tej pozycji: <http://hdl.handle.net/11320/1036>

Tytuł: Lexicographic representations of English epistemic adverbs: an overview of problems based on selected monolingual and bilingual (English-Polish) dictionaries

Autorzy: Rozumko, Agata

Słowa kluczowe: adverb
epistemic
English
Polish
dictionary

Data wydania: 2013

Wydawca: The University of Białystok

Źródło: Crossroads. A Journal of English Studies, 2/2013, s. 4-15

Abstrakt: Polish students often have problems identifying the contexts in which English epistemic adverbs such as arguably, conceivably, presumably can be used because their uses and functions tend to be culture- and language specific. In consequence, their repertoire of English epistemic adverbs is rather narrow. The aim of this paper is to establish whether the definitions offered by commonly used dictionaries are helpful in learning the meanings and uses of English epistemics. It demonstrates that while the meanings of epistemic verbs and adjectives are usually defined at length, the meanings of the corresponding adverbs are often described very briefly or even omitted.

Opis: Agata Rozumko holds a PhD in English historical linguistics. She works at the Department of English at the University of Białystok. Her current research interests include English-Polish contrastive grammar, modality and cross-cultural pragmatics. E-mail address: a.rozumko@uwb.edu.pl

URI: <http://hdl.handle.net/11320/1036>

DOI: [10.15290/cr.2013.02.01](https://doi.org/10.15290/cr.2013.02.01)

ISSN: 2300-6250

Występuje w kolekcji(ach): Artykuły naukowe (WFiI)
Crossroads. A Journal of English Studies, 2013, Issue 2

Źródło: www.repozytorium.uwb.edu.pl [20-08-2014].

¹⁶ E. Kulczycki, *Identyfikator DOI dla czasopism naukowych*, www.ekulczycki.pl [08-09-2014].

Deponowanie

Podstawą funkcjonowania każdego repozytorium jest sprawny proces archiwizacji prac. Depozytariuszami RUB mogą zostać autorzy będący pracownikami i doktorantami UwB, redaktorzy czasopism, po uzyskaniu zgody, czyli tak zwanej autoryzacji, którą nadaje Redakcja repozytorium. Obecnie uprawnienia do deponowania w RUB posiada 80 osób.

Dopuszcza się dwie formy zamieszczania dokumentów:

- deponowanie bezpośrednie (autoarchiwizację) – praca deponowana jest przez jej autora;
- deponowanie pośrednie – w przypadku dokumentów deponowanych obligatoryjnie.

Dokumenty, w formie elektronicznej, mogą być zamieszczane w różnych formatach, z zaleceniem formatu PDF, który utrzymuje spójność wyglądu dokumentu wszędzie tam gdzie jest czytany. Deponowanie dokumentów w RUB oraz ich udostępnianie odbywa się *online*, za pośrednictwem serwisu internetowego, zgodnie ze znajdującą się tam skróconą i rozszerzoną (materiały warsztatowe) instrukcją deponowania.

Podstawy prawne

Przy fakultatywnym deponowaniu autorzy prac udostępniają je w RUB nieodpłatnie, na podstawie wybranej wolnej licencji *Creative Commons* (CC)¹⁷ oraz oświadczenia depozytariusza (bezterminowej licencji udzielonej Uniwersytetowi w Białymstoku)¹⁸. W przypadku dokumentów przekazywanych do RUB obligatoryjnie (prace doktorskie, prace dyplomowe), udzielenie licencji następuje poprzez podpisanie oświadczenia, będącego załącznikiem właściwego rozporządzenia Rektora. Większość dokumentów jest udostępniana w dostępie gratis, czyli „przez Internet każdemu bez ograniczeń technicznych, jednak bez zezwolenia na korzystanie szersze, niż wynika to z przepisów prawa autorskiego o dozwolonym użytku”¹⁹. Taka sytuacja jest wynikiem podpisanych wcześniej umów wydawniczych. Jednak wszelkie działania Redakcji zmierzają do tego, aby coraz więcej autorów udostępniała swoje prace na wybranej licencji CC, czyli w dostępie libre. Oznacza

¹⁷ Informacje o licencjach CC znajdują się na stronie: www.creativecommons.pl.

¹⁸ Tekst oświadczenia jest dostępny w zakładce Aspekty Prawne na stronie RUB, www.repozytorium.uwb.edu.pl [20-08-2014].

¹⁹ K. Siewicz, *Otwarty dostęp do publikacji naukowych kwestie prawne*, Warszawa 2012, s. 11.

to „dodatkową zgodę uprawnionego na korzystanie z niej przez każdego w bardzo szerokim zakresie”²⁰. W tej chwili 5 czasopism akademickich jest wydawanych na licencji CC.

Autor chcący zamieścić swoją publikację w RUB w dostępie gratis lub libre, powinien posiadać przez prawa majątkowe do deponowanego dokumentu. W razie wątpliwości może sięgnąć do zakładki Aspekty prawne, gdzie w formie pytań i odpowiedzi są podane informacje o najczęściej występujących problemach.

Dalsza promocja

Od początku wszelkim działaniom związanym z rozwojem RUB towarzyszyła akcja informacyjno-promocyjna. Na etapie testowania polegała ona głównie na prezentowaniu repozytorium na Radach Wydziałów, spotkaniach z pracownikami naukowymi i doktorantami oraz na zamieszczeniu dostępu do platformy repozytorium na stronach uczelni i poszczególnych jednostek. W tym czasie zostały przygotowane i rozdane materiały promocyjne w postaci broszury oraz ulotek ze skróconą Instrukcją deponowania.

Następnie przeprowadzono szereg warsztatów dla kadry naukowej i doktorantów UwB, w których uczestnicy zdobyli praktyczne umiejętności związane z obsługą repozytorium oraz procesem autoarchiwizacji. Wiązało się to z przygotowaniem kolejnych materiałów promocyjnych – projektem plakatu i ulotki oraz opracowaniem materiałów, które są wykorzystywane na warsztatach. Materiały te są przekazywane uczestnikom warsztatów jak również są dostępne wszystkim zainteresowanym użytkownikom na stronie internetowej RUB²¹. Równolegle odbywają się również indywidualne szkolenia oraz rozpatrywane są zapytania dotyczące rejestracji, deponowania prac oraz aspektów prawnych. Powyższym działaniom towarzyszą cykliczne spotkania dotyczące aspektów prawnych związanych z otwartym dostępem, prowadzone przez dr. Krzysztofa Siewicza – pracownika ICM. Cieszą się one dużą popularnością, ponieważ kwestie prawne związane z deponowaniem i publikowaniem w formie otwartego dostępu stanowią najczęstszy problem depozytariuszy Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku.

Promocja RUB obejmuje również liczne spotkania z prodziekanami do spraw nauki poszczególnych wydziałów oraz nawiązanie współpracy z redaktorami

²⁰ Ibidem.

²¹ A. Gałęcka-Golec, I. Sztabkowska, *RUB – Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku. Buduj z nami Otwarte Archiwum Wiedzy*, www.repozytorium.uwb.edu.pl [08-09-2014].

czasopism i wydawnictw akademickich. Wskutek tych działań większość czasopism, z pisemną zgodą redaktorów, jest już obecnych w repozytorium, a od 2014 roku autorzy artykułów podpisując umowę z Wydawnictwem UwB, wyrażają zgodę na zamieszczenie ich pracy w repozytorium.

Od października 2013 roku pracownicy naukowcy i doktoranci są na bieżąco informowani drogą mailową o szkoleniach, warsztatach oraz spotkaniach związanych z RUB i tematyką otwartego dostępu. Ponadto informacje o działalności repozytorium są prezentowane na Radach Wydziału oraz posiedzeniach Senatu Uniwersytetu w Białymstoku.

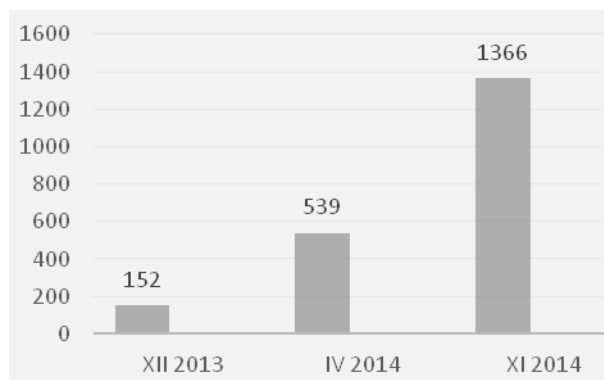
W celu zwiększenia efektywności udostępniania dorobku naukowego RUB, zostało ono zarejestrowane w światowych katalogach repozytoriów OpenDOAR (*The Directory of Open Access Repositories*) oraz ROAR (*Registry of Open Access Repositories*). Zasób repozytorium jest widoczny również w Agregatorze CEON oraz portalu prac doktorskich DART Europe. Od momentu otwarcia dane z repozytorium są pobierane również do Google Scholar oraz do rosyjskiej wyszukiwarki Yandex.

Statystyka Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku

Od września 2013 roku zasób RUB systematycznie wzrasta (rysunek 3.5).

Rysunek 3.5.

Liczba zdeponowanych prac w poszczególnych okresach

Źródło: opracowanie własne.

Z zamieszczonych w RUB dokumentów skorzystało już 94788 osób z całego świata (od stycznia 2014 roku do 15 września 2014 roku). Liczba zdeponowanych

utworów, stawia Repozytorium UwB na 5 miejscu, wśród instytucjonalnych repozytoriów zarejestrowanych w Agregatorze CEON (rysunek 3.6).

Rysunek 3.6.

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku w Agregatorze CEON

The screenshot shows the CEON Agregator interface. At the top, there is a navigation bar with 'Strona główna', 'Szukaj', and 'Przeglądaj'. Below this is a search filter section with 'Przeglądaj według...' and 'Repositories'. The main content is a table listing various repositories and their document counts. The repository 'Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku' is highlighted with a black box, indicating it has 1365 documents.

Repositories	Liczba dokumentów
Repozytorium Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu AMUR	10230
Repozytorium Politechniki Krakowskiej	6437
Repozytorium Centrum Otwartej Nauki	4551
Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego (RUL)	4439
Repozytorium UMK	1991
Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku	1365
Repozytorium Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	884
Repozytorium instytucjonalne WSB NLU	626
ECNIS Repository (Environmental Cancer Risk, Nutrition and Individual Susceptibility Repository)	528
Repozytorium Eny Politechnika Wroclawska	426
Repozytorium IBB PAN	367
Repozytorium Instytucjonalne Krakowskiej Akademii imienia Andrzeja Frycza Modrzewskiego (eRIKA)	363
Biblioteka Cyfrowa Katedry Lingwistyki Formalnej UW	294
Repozytorium Publikacji Naukowych Politechniki Śląskiej	32

Źródło: www.agregator.ceon.pl [20-08-2014].

Przeglądając zasób 15 repozytoriów zarejestrowanych w Agregator CEON pod względem języka dokumentów, można zauważyć, że RUB, jako jedyne repozytorium posiada dokumenty w języku białoruskim (44 pozycje), a wśród 111 dokumentów w języku rosyjskim 45 pochodzi z białostockiego repozytorium.

* * *

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku jest pierwszym, większym przedsięwzięciem uczelni w zakresie wdrażania OD, które ma pośredniczyć w bieżącej wymianie myśli i wyników prac naukowych. Jest to też pierwsza inicjatywa (poza otwartymi czasopismami) OA w naszym regionie, która w pełni wpisuje się w nową politykę naukową Polski. Na obecnym etapie rozwoju RUB, można mówić o dużym sukcesie, biorąc pod uwagę krótki okres jego funkcjonowania, liczbę dokumentów i realizację poszczególnych założeń otwartego dostępu.

Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku, jako zielona droga realizacji idei otwartego dostępu, wpisuje się w nową politykę naukową naszego kraju, w dużej części opartą na polityce Unii Europejskiej oraz światowych doświadczeniach.

Do najważniejszych inicjatyw europejskich można zaliczyć dwie, które istotnie wpłynęły na rządową politykę w zakresie otwartego dostępu w ostatnich latach. Jedną z nich jest Zalecenie Komisji Europejskiej z 17 lipca 2012 roku, popierające rozwój komunikacji naukowej przez upowszechnianie wszystkich wyników badań naukowych, finansowanych ze środków publicznych, bezpłatnie, w OD²². Drugą inicjatywą są wskazania Komisji Europejskiej w programie ramowym Horyzont 2020²³, którego uczestnicy mają obowiązek publikować w formule otwartego dostępu treści naukowe, powstające w ramach finansowanych projektów UE²⁴. Komisja Europejska nie wyróżnia żadnej ze strategii OD, obie są przez nią akceptowane.

W polskich działaniach kładzie się obecnie nacisk przede wszystkim na rozwój zielonej drogi, co znajduje odzwierciedlenie w wielu opiniach i działaniach środowisk propagujących OD. Jednym z ważniejszych jest stanowisko prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Państwowej Akademii Nauk, które w 2013 roku uznały model repozytoryjny za preferowany kierunek wdrażania idei OD²⁵. W tym samym kierunku podążają też działania Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego (ICM). Jest ono bowiem od kilku lat polskim partnerem projektu OpenAire (*Open Access Infrastructure for Research in Europe*), obecnie OpenAire Plus²⁶, który ma na celu wspomaganie naukowców w umieszczaniu wyników badań, w instytucjonalnych bądź dziedzinowych repozytoriach oraz budowanie infrastruktury dla sieci repozytoriów.

Otwieranie nauki przez realizację zielonej drogi w Polsce jest w głównej mierze konsekwencją starań organizacji pozarządowych i jednostek naukowych²⁷.

²² Zalecenie Komisji Europejskiej z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie dostępu do informacji naukowej oraz jej ochrony (2012/417/UE), www.eur-lex.europa.eu [10-09-2014].

²³ *Horyzont 2020*, www.kpk.gov.pl [10-09-2014].

²⁴ Centrum Otwartej Nauki pomaga otworzyć się na Horyzont 2020, www.naukawpolsce.pap.pl [10-09-2014].

²⁵ Stanowisko Prezydium KRASP i Prezydium PAN z dnia 5 lipca 2013 r. w sprawie zasad otwartego dostępu do treści publikacji naukowych i edukacyjnych, www.koed.org.pl [10-09-2014].

²⁶ Paving the way to an open scientific information space: OpenAIREplus – linking peer-reviewed literature to associated data, www.openaire.eu [10-09-2014].

²⁷ *Otwarta nauka*, s. 11,13.

Biorąc pod uwagę fakt, że w Polsce brakuje jednolitych strategii i polityk w tym zakresie, zarówno na poziomie rządowym, jak i instytucji finansujących badania oraz naukowych²⁸, to rozwój repozytoriów wydaje się najszybszym i najtańszym sposobem na otwieranie nauki w naszym kraju. Oddolne inicjatywy w tym zakresie stanowią istotne uzupełnienie rozwiązań Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

²⁸ M. Chojnowski, M. Rychlik, *Jesteśmy u progu intensywnych zmian*, www.otwartanauka.pl [10-09-2014].